

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

[Ḥamishah Ḥumshe Torah]

‘im targum Onkelos, u-ferushe Rashi u-ve’ur ye-targum Ashkenazi

Sefer Be-reshit

Premsla, Yitshak Itzak ben Tsevi Hirsh

Ofenbakh, 568 [1807 oder 1808]

מה

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10084

וא ויילל איך מיך יעדער צייט
אן מיינען פאטער פֿערזינדנט
האכען: (לג) אלוף לאם דאך
דיינען קנעכט אנשטאט דען
קנאכען, איין לייבאייגנער
ביי מיינעם העררן ויין:
דער קנאכע אכער מאג
היגוף ציהען מיט ויינען כריג
דערן: (לד) וויא קאנגט איך
רדניפציהען צו מיינעם
פאטער, ווען דער קנאכע
ניכט ביי מיר איזט? איך
ווירדע דען קוממער ניכט אן-
זעריען קאנגען, דער מין
פאטער טרעפען ווירדע:

מה (א) נון קאנטע יוסף ניכט מער אן זיך האלטען, פאר אללען, דיא אום אהן
שטאנען,

והטאתי לאבי כר-הימים:
לג ועתה ישבנא עבדך תחת
הנער עבד לאדני והנער יעל
עס-אחיו: לד כי-איד אעלה
אל-אבי והנער אינגו אתי פן
אראה ברע אשר ימצא את-
אבי: מה ח ולא יכל יוסף
להתאפק לכל הנצבים עליו

ויקרא
מה (א) נון קאנטע יוסף ניכט מער אן זיך האלטען, פאר אללען, דיא אום אהן
ער

רש"י

תרגום אונקלוס

הנער: ואם תאמר למה אתי נכנס לתגר
יותר מאז אחי הם כולם מנסין ואני
כתקדמתי בקשר חוק להיות מטרה בשני
עולמות: (לג) יש כח עבדך ונ"י לכל
דבר אתי משולה משט לגבורה ולמלכות
ולשם:
מה (א) להתאפק לכל הנצבים לא
היה יכול לסבול שיהיו מצרים
כנבים עליו ומועין אחיו מתניינים בהודעו
להם

ואהי קטא לאבא כל יוסיא: (לג) ובען
יתיב בען עבדך חלף עוליטא עבדא
לרבוי ועוליטא יסק עם אחוהי:
(לד) ארי איקרין אסק לות-אבא
ועוליטא ליתוהי עמי דלקא אחיו
בבישקא די תשבת ית-אבא:
מה (א) ולא יכל יוסף להתאפק
לכל דקטין עלוהי וקרא

באור

אפיקו

והכתוב הגר בספור ולא הודיע אלת יוסף: (לג) ועתה ישב נא עבדך, (אנלך) תחת הנער
(להיות) עבד לאדני, וזה שער הכתוב: (לד) כי איך אעלה אל אבי, אמר כן להודיעם
יבחר להיות עבד שלם מעלתו אל אביו בלתי הנער שלא יוכל לרמות ברעו כי יבכה קוד
ויתאון עליו כל הימים (הרמב"ן):
מה (א) ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו, לא יכול לסבול שיהו
המצריים כנבים עליו ומועין אחיו מתניינים בהודעו להם, לשון רש"י, ותי
אברהם אמר להתאפק, לסבול, לכל הנצבים עליו, טעמו עד שינאו כל הנצבים עליו
והיבדך לקרוא להנצבים, אבל חנקתם תרגם לאיתחסתא, להתחוק, וכן להתאפק וזעלה
העלה (אחיל ח' י"ג י"ב), וכן כל לשון התאפקות בכל מקום חוק, והנכון בעיני שהיו
מבית פרעה וכן היוצרים אחי רבים יחט פניו למחול לגביהן כי נכבדו רחמייהם על תחנתו
יהודה ולא יכל יוסף להתחוק לבלם ויקרא לעבדיו הניאו כל איש נכדו מעלי כי חדר עשה
וינאו מעליו ובגתתם מעליו נתן את קילו נכדו וישמע מצרים ואנשי בית פרעה היוצאים
מעליו

והכתוב הגר בספור ולא הודיע אלת יוסף: (לג) ועתה ישב נא עבדך, (אנלך) תחת הנער
(להיות) עבד לאדני, וזה שער הכתוב: (לד) כי איך אעלה אל אבי, אמר כן להודיעם
יבחר להיות עבד שלם מעלתו אל אביו בלתי הנער שלא יוכל לרמות ברעו כי יבכה קוד
ויתאון עליו כל הימים (הרמב"ן):
מה (א) ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו, לא יכול לסבול שיהו
המצריים כנבים עליו ומועין אחיו מתניינים בהודעו להם, לשון רש"י, ותי
אברהם אמר להתאפק, לסבול, לכל הנצבים עליו, טעמו עד שינאו כל הנצבים עליו
והיבדך לקרוא להנצבים, אבל חנקתם תרגם לאיתחסתא, להתחוק, וכן להתאפק וזעלה
העלה (אחיל ח' י"ג י"ב), וכן כל לשון התאפקות בכל מקום חוק, והנכון בעיני שהיו
מבית פרעה וכן היוצרים אחי רבים יחט פניו למחול לגביהן כי נכבדו רחמייהם על תחנתו
יהודה ולא יכל יוסף להתחוק לבלם ויקרא לעבדיו הניאו כל איש נכדו מעלי כי חדר עשה
וינאו מעליו ובגתתם מעליו נתן את קילו נכדו וישמע מצרים ואנשי בית פרעה היוצאים
מעליו

ויקרא הוציאו כל איש מעלי
ולא עמד איש אתו בהתודע
יוסף אל אחיו: ויתן את קלו
בבכי וישמעו מצרים וישמע
בית פרעה: ויאמר יוסף אל

ער ריף, לאסט יעדער מאן
פאן מיר הינוי געהען: אונד
עו בליב ניאמאנד בייא איהם,
אלו זיד יוסף ויינען ברירערן
צו ערקענגען גאב, (ג) ער
ליס זיינע שטיממע אויו אין
וויינען: דאס דיא לייטע פאן
מצרים עו הארטען, אונד
דיא הויז לייטע פרעה'ז עו
זיינען

הארטען: (ג) יוסף שפראך נעמליך צו
אחיו

תרגום אונקלוס

רש"י

אפי' קו כל איגש מעלני ולא
קם איגש עמיה כד אתידע יוסף
לאחוזיה: (ג) ויהב ית קליו בכביתא
והשמעו מצראי ושמעו איגש בית פרעה: (ג) ויאמר יוסף לאחוזיה

להס: (ב) ושמע בית פרעה ביתו של פרעה
כלומר עבדיו ובני ביתו ואין זה לשון בית
משא אלא כמו בית ישראל בית יהודה מיש"כדה
בלע"ז

באור

מעליו כי עדם בחצר החינוכה, ויתכן כי פירוש הנכבדים עליו, משרתיו העומדים לפניו כמו
הנער הנכבד על הקוברי' (רות ב'ו'), שרי הנכבדים (מלכ"א ט'כ"ג וד'ה"ב ט'י'), להתייבב
על ה' (איוב א' ר'וב' א') (הרמב"ן), ויב"ע תרגם למסוברא דלא למבכי, וכן פי' בעל
מ"ו, ויראה שיש להם כדעות ראוי' בעבור שנאמר אה"ז שוכה אבל באמת שהתאפקות
בזאת חזרת על הענין כולו אשר הי' לו עם אחיו, שיעקרו הוא שהי' מתכבד אליהם עד עתה
ולא יכול עוד להתאפק מלהודע אליהם (כי אס' תהי' הכוונה על הבכי, הי' יכול לבוא
החדרה לבכות שמה כמו ב' פעמי' הראשונ'י), כי ענין השרש הזה הוא ההתאמנות מלעשות
למה דבר אשר יחסן לעשותו, כמו ויתאפק המן (אסתר ה' י'), פי' שלא לעשות כחפנו
או נכעשו, ורחמיך אלי התאפקו (ישעי' ס"ג ט"ו), שלא לעשות כחפנו ברחמי, וכן פי'
הס' והרד"ק על פסוק ויתאפק ואלעה העלה, ע"ש, וכן פי' פה הרשב"ס, והו"ג כ'
בזאת העתה האשכנזי: ויקרא, הרוס קולו ואמר למשרתיו הוציאו כל איש מעלי בלתי
האנשים האלה, והטעם בהוצא, שהוציאו משם כדי שלא ישמשו בהזכיר להם המכירה
כי היתה להם לחרפה וגם אליו למאסול שיאמרו עבדי פרעה ומשרתים עליהם אלו אנשי בוגדות
לא יערו בארצנו ולא ידרכו בארמונותינו באחיהם גם באניהם בגדו מה יעשו במלך ובעמו
גם ביוסף לא יאמינו עוד (הרמב"ן): (ב) בבכי, הראוי להיות הבו"ת הבני בסגול
בעבור האתנח כמו ודיבון הנשות לבכי (ישעי' ע"ז ב'), ובא בשוא שלא כמנהג, כמו
ראה עני (איכה ג' א'), בחטף קמן במקום החולם כמו לחם עני (דברים י"ז ג'),
כי הוקף שבראש עני כמו האתנח, ופעמים רבות יש כח גם לזקק לשטת הנקודה
כמו האס"ף: וישמעו מצרים, המצרים שינאו מן הבנות שמשו קול הבכי והלך הדבר מאיש
לאיש עד שמשו אנשי בית פרעה: בית פרעה, ביתו של פרעה כלומר עבדיו ובני ביתו,
ואין זה לשון בית משא, אלא כמו בית ישראל, בית יהודה, מישנ"ה בלע"ז (ובל"א הויו דעם).
(דס"י): (ג) העוד אבי רוי, לא שהיה שואל אם היא עדין בחיים, כי כבר אמרו לו שהיא חיה
והיא אמר השלום אביכם הוקן, אבל אמר להם זה כדי להכנס עמם בדברים, כי חשב
האזנ"בלבו, כדי שלא יתביישו ממה שעשו, שלא לזכר להם ענין המכירה, אבל שידבר
אליהם בענינים אחרים, ולזה התחיל מאביו העודטו חי, או אם מת כנער, או עתה
נער בנימן, הגידו לי האמת, והי' דעתו לשאול להם אם"כ על נשיהם וילדיהם

זיינען כרידערן, איד בין יוסף!
 מוין פאטער, לעכט ער נאך?
 דיא כרידער אכער קאנטען
 איהם ניכט אנטווארטען, דען
 זיא ווארען פאר איהם ער-
 שראקען: (ד) יוסף שפראך
 צו זיינען כרידערן, טרעסט
 נאהער הער צו מיר! זיא
 טראטען נאהער הין: ער
 שפראך, איד בין אייער
 ברודער יוסף, דען איהר נאך
 מצרים פערקויפט: (ה) נו-
 מעהר, זייד ניכט בעטריכט,
 אונד לאסט עו אין אייערן
 אויגען ניכט פערדריסען,
 דאס איהר מיך היהער פער-
 קויפט האכט: דען צור ער-
 האלטונג דען לעבענו האט
 מיך גאטט פאר אייך הער
 הונגערוואטה

אחיו אני יוסף העוד אבי חי
 ולא יכלו אחיו לענות אתו כי
 נבהלו מפניו: ויאמר יוסף
 אל אחיו גשונא אלי ויגשו
 ויאמר אני יוסף אחיכם אשר
 מכרתם אהי מצרימה:
 ועתה אל תעצבו וארחו
 בעיניכם כי מכרתם אתו הנה
 כי למחיה שליחני אלהים
 לפניכם: וכיזה שנתים הרענ

בקר
 געוענדעט: (ו) דען יעצט זינד שאהן צווייא יארן
 אים

רשי

תרגום אונקלוס

בלעז (בל"א היו דעם): (ג) כי נבהלו
 מפניו מפני הכושה: (ד) גשו נא אלי
 ראה אותם נסוגים לאחור אמר עכשו אחי
 ככלמים קרא להם בלשון רכה ומחטנים
 והראה להם שהיא מהול: (ה) למחיה
 להיות לכם למחיה: (ו) כי זה שנתים הרענ
 עברו

לאחוזי אגא יוסף העד בען אגא
 קיים ולא יכלו אחוזי לאתקא יתיה
 פתגם ארי אתקחילו טן הדמוזי
 (ז) ואמר יוסף לאחוזי קריבו בען
 לנתי וקריבו ואמר אגא יוסף אחוזי
 די ובינתון יתי למצרים: (ח) ובען לא
 ותתנקסון וקא יתקופ בעיניכווא
 ובינתון יתי הלקא ארי לקויטא שלחני
 וי לקדמיכון: (י) ארידקאן תרמו
 בען

שגין בפגא

באור

ויוקניהם, וכל עיני הבית, אבל לפי מהם נבהלו, ולא ענו אותו, ואולי יהיו משתוס
 בדבר, ויחשבו שמי אגא זה השם, לכן הונדך לפרש להם הענין כולי, ולהסד
 מוסה הכושה מעל פניהם, והוא אמרו אני יוסף אחיכם וגו' (מזהר"י אברבנאל): נבהלו
 מפניו, מפני הכושה: (ד) אשר טכרתם, וצוה מדעו שאני יוסף בלי ספק שלא ידע את
 בעבדותי ושאני אחיכם ונתנו כי הקוים לא ידעו שאני אחיכם: (ר"ע ספורנו), וקט
 מהר"י אברבנאל: (ה) כי למחיה, להיות לכם למחיה, והקב"ה עשה כל זאת לשבתכם:
 (ו) כי זה שנתים הרעב, עברו מפני הרעב: (ז) ולהחיות לכם, ר"ל אתם,
 וזה לפרש לכם כוונתו ולהקויטא נשיכ' ומכסם שהם השארית אשר לכם: לפליטה גדולה,
 להיות

בְּקֶרֶב הָאָרֶץ וְעוֹד חֲמִשׁ שָׁנִים
 אֲשֶׁר אֵין חָרִישׁ וְקָצִיר :
 וַיִּשְׁלַחֵנִי אֱלֹהִים לְפָנֶיכֶם לְשׁוֹם
 לָכֶם שְׂאֲרִית בְּאֶרֶץ וְלַהֲחִיּוֹת
 לָכֶם לְפָלִיטָה גְדוֹלָה : שְׁלִישֵׁי
 חֹעֲתָהּ לֹא-אַתֶּם שְׂלַחְתֶּם אֹתִי
 הִנֵּה כִי הָאֱלֹהִים וַיִּשְׁיִמֵנִי לְאֵב
 לְפָרְעָה וּלְאֶדוֹן לְכָל-בֵּיתוֹ
 וּמִשָּׁל בְּכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם :
 מֵמַהְרֵוֹ וְעָלוּ אֶל-אֲבִי וְאָמַרְתֶּם
 אֵלָיו כֹּה אָמַר בְּנֵךְ יוֹסֵף שְׁמִי
 אֱלֹהִים

אים לאנדע : עו ווערדען נאך
 פֿינף יארהרע קאממען , אין
 וועלכען ווערער פֿלֿיגען נאך
 אָרנדטען זיין ווירד : (1) דאָ-
 רום האָט מיך גאָטט פֿאַר
 אַיך הערגעזענדעט , אַיך
 איין בלייבען אים לאַנדע צו
 פֿערשאַפֿען : אונד איך ביים
 לעבען צו ערהאַלטען , דורך
 איינע גראַסע עררעטמונג :
 (ח) ניכט אַיהר האַכט מיך
 היהער געזענדעט , זאָנרערן
 גאָטט : ער האָט מיך דעם
 פרעה צום פֿאַטער געזעצט ,
 זיינעם גאַנצען הויזע צום
 העררן , אונד אַיבער דאָן
 גאַנצע לאַנד מצרים צום
 העררשער : (ט) אַיירלט ,
 געהט צו מיינעם פֿאַטער
 הינויף , אונד שפרעכט צו
 גאָטט

איהם , זאָ האָט דיין זאָהן יוסף געשפּראַכען ,

תרגום אונקלוס

רש"י

בְּנוֹ אֶרְעָא וְעוֹד חֲמִשׁ שָׁנִין דִּי לִית
 זְרוּעָא וְחֶקֶא : (1) וַיִּשְׁלַחֵנִי יי ולפטרון : (ט) ועלו אל אבי ארץ ישראל
 קְדַמְיִכוֹן לְשׁוֹאָה לְכוֹן שְׂאֲרָא פֿאַרְעָא וּלְקַיִטָא לְכוֹן לְשׁוֹבָא רַבְתָּא :
 (ח) ובען לא אתון שרחתון יתי הלכא אלהון מן קדם יי ושויני לאבא קפרעה
 וקרבון לכל אגש ביתיה ושליט בכל ארעא מצרים : (ט) אוהו וסקי
 לנת אבא ותטרון ליה ברגן אמר ברה יוסף שויני

באור

לְהוֹת לָכֶם פְּלִיטָה גְדוֹלָה מִן הָרַעַב : (ח) ועתה לא אחם שלחתם , הנה בראותכם
 תכלית אלהי שלח היה משג בזולת אלה הסבות הקודמות אין ספק שהסבות הקודמות היו
 ג' ב' ב' אלהי לסגב זה התכלית (ר"ע ספורט) : כי , אלא , כרוב כי הנא אחר מלת
 לא , כ"ש הרשב"ס כפ' וירא על ויאמר לא כי נחמת (לעיל י"ח ט"ו) , וכשאר מקומות :
 האלהים , שלחתי , ור"ל מה' היתה המכירה , ולא תתחייבו בה , וכן תיב"ע : לאב
 לפרעה , למורה וליועק למך , ולא יעשה דבר בלתי ענתי כמו הנן הנסמך תמיד על ענת
 האב : ולאדון לכל ביתו , משונה על הכית : ומשל בכל ארץ מצרים , להכהיג
 עניני העמים : (ט) מהרו , שלח ינטער יותר : ועלו , המהלך ממצרים לא"י כקרא
 ע"י

באטמ האט מיך צום הערדן
איבער גאנץ מצרים געזעצט:
קאסמע צו מיר דהער אב,
האלטע דוך ניכט אויף!
(י) דוא זאללוט אים לאנדע
גשן וואהנען, דאמיט דוא מיר
נאהע זיאוט, דוא, דינע
קינדער, אונד קינדען
קינדער: דיון קלויגען פיה,
רינדפיה, אונד אללען וואו
דוא האוט: (יא) דאזעלכוט
ווערדע איך דוך פערפאלען,
דען עו ווירד נאך פינף יאהרע
דונגערוואטה זיין: דאמיט
דוא ניכט פערדערכוט מיט

דיינעם היזע אונד אללעם וואו
וויא דוא אויגען מייגען

אלהים לאדון לכר מצרים רדה
אלי אל תעמוד: וישבת בארץ
גשן והיית קרוב אלי יהוה
ובניך ובני בניך וצאנך ובקרך
וכל אשר לך: וכלכלתי אתך
שם כיעוד חמש שנים רעב פך
תורש אתה וביתך וכל אשר
לך: יב והנה עיניכם ראות ועיני

אחי
דיינעם היזע אונד אללעם וואו
וויא דוא אויגען מייגען

רש"י

תרגום אונקלוס

יי לרבון לכל טעראי חות לתילא
תתעקב: (י) ותיבת בארעא דגשן
והתי קרוב לי את ובניך ובני
בניך וצאנך ותורש וכלדיך לך: (יא) ואון
גשך תמן ארי עור תטיש שנין כפא
דלמא תתמסבן את ואגש ביתך וכל די לך: (יב) וקא עיניכוון חזו ועיני
אחי

גבוהה מכל הארצות: (יא) פן תורש
דילמא תתמסבן ל' יורש ומעשיר:
(יב) והנה עיניכם ראות ועוד כי פי המדבר
קליכס בלשן הקדש: ועיני אחי בנימין
השוא

באור

עליו לפי שהיא גבוהה מעונה, ומא"י למצרים נקרא ירדה: אל תעמוד, כש שאל ויגש
לא תתעבב, וכן מתרגם בל"א: (י) וישבת בארץ גשן, היא יוסף יודע בלבו של
ירשה ליישוד בארץ מצרים אשר גם הכירה למלכות על כן שלח לו מעתה כי בארץ גשן
יושיבנו. (הרמב"ן), ויתכן שהודיע לו שיושיבנו בנבחר הארץ שהיא ארץ גשן, וכאשר אמר
פרעה בנימין הארץ הושב את אביך ואת אחיך יושב בארץ גשן וגו' (להלן מ"ו ו'): אהה
ובניך, מחובר במסוק העליון רדה אלי אתה ובניך ובני בניך ובקרך וכל אשר לך:
(הרמב"ן), ולא ידעתי מה הכריתו לזה, גם נגינת הס"פ שנאלת מעבודת לך תסכים לזה,
כי הי' ראוי להיות מסוק אחד ומלת אלי בטעם מפסיק יותר מן מעבוד, או מלת אלי בט"פ,
ולכן הויתרגם האשכנזי תרגם כפשוטו שגב אתה ובניך ובני בניך על וישבת בארץ גשן:
(יא) פן תורש, תתגרש מן הארץ על ידי רעבן, כש ויורשתם ויבדתם מהר (דברים ט'
ג), עגורת ירש יאמר תורש, מן יקח יאמר תוקש בו (ס"ו כ"ה) הרשכ"ם, והראש"ע כג
כשו תכרת וכן להוריש גוים (ס"ד ל"ח), אבל באמת גם להוריש הוא לשון גירוש ושלט,
אבל רש"י מ' מלשון ראות ומסככות, כי נמשל מהענין הזה בכתוב בג' שרשים, כפרס
ראו (תהלים ל"ד י"ח), שראו רש, כי תאמר אדום ראשנו (מלאכי א' ד'), שראו רש, ה'
יוריש ומעשיר (שפיאל א' כ"ו), שראו ירש, וכולם ענין הגלות והעסקנות, וכן פי' הרמ"ן
בשרשים

אחי בנימין כי פי המדבר אליכם: יי והגדתם לאבי את כל

ברודערו בנימין: דאם מיין מונד וערלבוט מיט אייך רעדעט: (יג) איהר קאנגט אלאז מיינעם פאטער ער צעהלען, אללע מיינע עהרע

רש"י

תרגום אונקלוס

האזה את כולם יחד לומר שכשם שאין לי שפחה על בנימין אחי שהרי לא הי' במכירתו קד

אחי בנימין ארי פלישכון אגא מליל עמבון: (יג) התחונן לאבא את כל

באור

בשרשים, וה"ע ספרנו, והוא הנכון, כי מה טעם לומר שיבא מן הארץ, כדי שלא יגרשנו הרעבון משם, והלא גם עתה בנחשו מזרימה גורש מארצו ע"י הרעבון, ועוד בלשון גירוש ושלח לא יפול כי אם על הפועל הנחירי, והמתרגם האשכנזי שתרגם (פרדערבשט) תרגם לפי הכוונה: בלשון הרמב"ן ואמר פן תורש אתה וביתך דרך כבוד כי לאחיו אמר כי למחיה שלחני אלהים לפניכם וכשם לכם שארית שהיו מתיים ולא ישאר להם שארית אבל לאביו לא רצה לאמר כן ואמר שאתם תעבדו בארץ כנען תורש כי אני לא אוכל לשלוח לך לארץ כנען לחם רב מעמנו המלך כי יחשדו אותי שאני מוכרושם לעשות לי שם אושרו כסף ולשוב אל ארצי ולא מולדתי ובבואכם וידעו כי אתם אבי ואחי יתן לי המלך רשות עכ"ל: (יב) ועיני אחי בנימין, שלא ידע במכירתו: כי פי המדבר אליכם, בלשון הקדש בלי מלך זה דעת המפרשים: (רש"י והרשב"ם והראש"ם ע"ד ג' ספרנו), והוא תרגם אנקלוס (יב"ע והמתרגם האשכנזי), ויתכן שאמר להם קד לאשתלא ולפיוס כי איננה ראיה שידבר אדם אחד במזרים בלשון הקדש כי על דעתי הוא שפת כנען ורבים במזרים יודעים אותו כי קרוב הוא ואף כי השגל שדרך המלכים והמושלים לדעת הלשונות וכמו שתרצה בנבוכדנצר שאמר בלשון הקדש שלום שלמתי ותפעם רחמי לדעת את המלום (דניאל ב' ג'), בעבור שהיו שם חרטומים ואשפים מוכשפים וכשדים מלשונות רבים ומישראל וכלם יביטו אותו והם ענו לו בארמית, וידברו הכשדים למלך ארמית (שם ד'), כי הם היו הקרובים אליו היושבים ראשונה במלכות ולהם היה הרשות לדבר אל המלך ועוד כי כאשר בא יוסף משם למזרים יבאו רבים ויותר היה להם ראיה בהזכירו שמו וענין המוכירה אני יוסף אחיכם אשר מוכרתם אתי מזרימה: (הרמב"ן), ולדעתי אין דבריו מוכרחים כי אחר שנפרדו בנתי המגדל ונתבלבל לשוכם עד שנחלקו ללשונות רבות, נשארה לשון הקודש ביד עבר ורשו, ולכן נקראת ג"כ לשון עברי' או ע"ש אברהם ורשו שהם מעבר הנהר, אבל מדוע תשאר לבני כנען ולא למזרים, ואמיהם המה בני חם, גם מי הגיד לו שנבוכדנצר דבר דבריו בלשון הקדש, אולי כותב הספר העתיק דבריו ללשון הקדש, והסנה שכתב כדי שכלם יביטו אותו, אינה מוכרעת כלל, כי לא ידבר המלך בלשון אחר למען יביטוהו, אך ידבר בלשון, ויש לו מתרגמים ומלמדים רבים ימליטו דבריו לכל איש ואיש בלשון, ומ"ש כי כאשר בא יוסף למזרים יבאו רבים, זה אמת כי יבאו רבים שמה מארצות אחרות אשר יכירו לשון הקדש, אבל ראיותו פה היתה בעבור שעד עתה לא דבר עמהם כ"א ע"י מלך ולא הכיר לשוכם, ואף אם באמת לא היתה כ"א תחטולה מומנו שלא יכירוהו שהוא יוסף, עכ"ל התחטולה עממה היא ראוי' שהוא יוסף, בלשון הרשב"ם ולפי עיקר פשוטו, בשורה שתאמרו לאבי לא מפי שמועה שמעתם מאחרים שהרי אתם בעיניכם רואים ומכירים כי אני יוסף אחיכם מדבר אליכם, ולפיכך והגדתם לאבי את כל כבודי במזרים ואת כל אשר ראיתם עכ"ל: פה, השם הנפרד פה, ובמשיכות תשתנה הה"א ליו"ד, בין ליסוד כמו פי נדיק (תהלים ל"ז ל'), ובין לרבים כמו ופי רשעים (משלי י"ו), ובהתחבר היו"ד הואת עם היו"ד שהיא לסימן המדבר בעדו כש כחן, ראוי להיות בשתי יודי'ן, ומסרו האחת להקל על הלשון:

עחרע אין מצרים, אונד אללען
 וואו איהר געזעהן האבט :
 איילעט ! אונד ברינגט מיין
 פאטער היהער : (יד) ער פיעל
 זיינעם ברודער בנימן אום
 דען האלו אונד וויינטע , אונד
 בנימן וויינטע אויך אן זיינעם
 האלוע : (טו) ער קומט אללע
 זיינע ברודער , אונד וויינטע
 אן איהנען : הערנאך רעדטען
 זיינע ברודער מיט איהם :
 (טו) ראנגעשרייא ווארד אים
 רויזע פרעה'ו געהארט ,
 יוסף'ו ברודער זינד אן
 געקאממען ! ריזען געפיל
 אין

כל כבודי במצרים ואת כל
 אשר ראיתם ומודרתם
 והורדתם את אבי הנה ייפל
 על צוארי בנימן אחיו ויבך
 ובנימן בכה על צואריו :
 טו וינשק לכל אחיו ויבך עליהם
 ואחרי כן דברו אחיו אהו :
 טז והקל נשמע בית פרעה
 לאמר באו אחי יוסף ויטב
 בעיני

רש"י

תרגום אונקלוס

כך אין בלני שאלה עליכם : (יד) ויפל על
 צוארי בנימן אחיו ויבך : על שני עקדשות
 שעתידין להיות בחלקו של בנימן וסופן
 ליחרב : ובנימן בכה על צואריו : על משכן
 שילם שעתיד להיות בחלקו של יוסף והוא
 ליחרב : (טו) ואחרי כן : מאחר שראוהו
 בוכה ולבו שלם עמהם : דברו אחיו אהו :
 שמתחלה היו בוכים ממות : (טז) והקל
 נשמע בית פרעה : כמו בבית פרעה חיה לשון
 בית

כל יקרי במצרים ואת כל הי תחתיו
 ותחתיו ותחתיו את אבא הקלא :
 (יד) ויפל על צוארי דבנימן אחיו
 ויבך ובנימן בכה על צואריו :
 (טו) וינשק לכל אחיו ויבך עליהן
 ובתר כן טלילו אחיו עמיה :
 (טז) וקלא אשתמע בית פרעה
 לטיטר אתו אחי יוסף ושפר

באור

(וג) את כל כבודי, לא ידאג לבוא כי יש כח ויכולת בידי להטיב לי : (הרש"ס) : (יד) צוארו,
 שרשי צור , והאלף למשך , ולא תטל האלף חף כשהוא צור שאבד זה המשך
 כמו בעלת צוארי מצריים , רק ב' פעמים נמצאו אנפלה בהם האלף , והם מטורניך (ט"ה)
 (ט"ו) , צ'ה'ם (נחמי'ג'ה') , ע"פ המסרה רבתי בערך חות כד' , (דלל
 כהרמב"ע פה , והרד"ק
 בן , אחרי אשר שב חוסם אליהם ונתקדרה דעתם על ידי הנבי : דברו אחיו אהו , שמתחלה
 לא היו יכולים לדבר מרוב הנושט והנהלה : (טז) והקל נשמע בית פרעה , כמו בניע
 פרעה חיה לשון בית מוש . (רש"י) , לפי שאין כתיב נשמע לשון נפעל , משא"כ לשונלה (במסוק
 צ') , שכתוב וישמע לשון קל , ולא נזכר מי השומע , לכן מפרש שבית פרעה הם השומעים והם
 אחי בית פרעה : ויטב בעיני פרעה ובעיני עבדיו , שמתו בשמתתו של יוסף מרוב
 תהבתם לו , ורכיבו עובדיה ספורט כתב שמשו שאבאן וליך תהיה השגת יוסף על האק
 לא כהשגת גר מנהיג אלא כהשגת אודק קושב לשבת בחרך הוא חרעו ולזה ישגיח נגל
 לב

בְּעֵינַי פְּרַעַה וּבְעֵינַי עֲבָדָיו :
 וַיֹּאמֶר פְּרַעַה אֶל־יוֹסֵף אָמֹר
 אֶל־אֲחִיךָ זֹאת עֲשׂוּ מֵעַנּוּ אֶת־
 בְּעִירְכֶם וּלְכוּ בְּאוֹרְצָה כְּנַעַן :
 יִחַדְקָחוּ אֶת־אֲבִיכֶם וְאֶת־בְּתֻלֹתֵיכֶם
 וּבְאוֹר אֱלֹהֵי וְאֶתְנֶה לְכֶם אֶת־טוֹב

אין דען אויגען פרעה'ז, אונד
 אין דען אויגען וינער
 בעדיהנטען: (יו) פרעה לים
 דעם יוסף זאגען, זאגע צו
 דינען ברידערן, טהוט ריזעו!
 בעלאדעט אייער פֿיה, אונד
 געהט! רייזט אין האן לאנד
 כנען: (יז) נעמטט אייערן
 פֿאטער, אונד אייערע הויז
 לייטע אונד קאמטט צו מיר:
 איך ווילל איך דאן בעוטע
 פֿאן

ארץ

תרגום אונקלוס

רשי

וַיִּשְׁפֹּר בְּעֵינַי פְּרַעַה וּבְעֵינַי עֲבָדָיו :
 (יז) וַיֹּאמֶר פְּרַעַה לְיוֹסֵף אָמֹר לְאֲחִיךָ
 דָּא עֲבִידוּ מֵעַנּוּ וְיִחַדְקָחוּ וְאֶתְנֶה לְכֶם אֶת־טוֹב
 ית אבוכון וית אנש בתיכון ואתו לותי ואתן לכונות טוב ארעא

באור

לב להטיב לארץ וליושביה: (יז) טענו, פירוש עמסו וכן תרגום תחת משאו (שעות כ"ג
 ה'), תחות טועניה ובדברי רבותינו ז"ל כדי שתהא עגלה מהלכת וטעונה אכנים, או
 יהיה פירוש טענו ענין דקירה גדוקרין הבהמות בדרבן שלהם ללכת מהרה כן פירש"א ח"ו"ל
 ודמיו ללשון הערב שאומר חטע"ן אל חק"ר כלומר דקיר הקמור בדרבן למהרו, וכן מטעני
 חרב (ישעי"ד י"ט), מדוקרי חרבי (הרד"ק בשרשים שרש טען), וכן תרגם רב סעדיה
 בתרגומו הערבי שעל התורה, והראש"ע פי שינו משא כפי' הא' של הרד"ק, וכן מתורגם
 בל"א, ומלת טענו כוונתו מבנין הקל, והע"ת ראוי להיות חרוקה ע"מ פקדו, ובאה פתוחה
 להרמזת העי"ן, והראש"ס כתב שהיא מבנין הדגש והעי"ן אינה מקבלתו והיה ראוי
 להיות פ"א הפעל בקמן לתשלום הדגש, רק נפתחה שלא יתערב עם העבר, גם מנאטו
 דביס שלא נשלם בהם הדגש והם ידועים, שאם היתהמן הקל כמו דחקו מעל ה' (יחזקאל
 י"א ט"ו), ושחטו הפסח (שמות י"ב כ"ח), תהי' הבהמה טעונה - לא טוענת עכ"ד,
 ואין הטענה - הוצאת נכסו לדעת, כי אם תדקדק תמו' שאין לשון טעין נופל על נשיא' המשא,
 כי אם על הנחתו על הבהמה, ולכן לא יתכן לומר שהבהמה טוענת, כי הטוען הוא האדם
 נושא המשא עליה, ואולם הבהמה טעונה, כל עוד שהמשא עליה (וכן אמרו חז"ל עגלה
 טעונה, ספינה טעונה), כי היא הפעול ע"י הדבר הנותן עליה, על כן לא יאמר טענו את
 התבואה, כי אין התבואה טעונה, ונריך לומר טענו את בעירכם בתבואה או ע"תבואה,
 כי המשא הוא הכלי שעל ידו טוענין את הבהמה, ולפי דברי אלה גם באור הרד"ק שפי' עמסי,
 איננו לפי הכי"ו הפרטית של השרש הזה, כי הפעל של שרש עמס הוא המשא, ולכן באמר
 ויעמס איש על חמורו (לעיל מ"ד י"ג), ולא את חמורו, אבל הכוונה היא ויעמס איש את
 משאו על חמורו, ואולם יתכן לומר ויטען איש את חמורו, כי החמור הוא כעול הטעינה,
 וכן בכל המריא משא שרש עמס מחובר עם הבהמה במלת על, ושרש טען כמא"פ במלת
 את, ובל"א יתורגם שרש עמס (דיא לאסט אויף לאדן), ושרש טען (דאש פיה בלאדן):
 בעירכם, בהמתכם, תרגו' בהמה בעירא: (יח) את טוב ארץ מצרים, ארץ

גשן

פֶּאֶן מִצְרַיִם אֵינְנֵעֲבֹדְנָהּ, אֹנֵד
 אִיהֵר וְאָלֵט פֶּאֶם פֶּעַם דַּעַן
 לֹאֲנֵדְעוּ צַעֲהֵרְעוּ: (יט) הוּא
 הָאֹט דַּעַן כַּעֲפֵהֵל, דִּיעוּ
 טְהוּט פֶּעֲרֵנְעֵר: נַעֲמַט אִיִּךְ
 אִוִּי דַעַם לֹאֲנֵדַע מִצְרַיִם
 וְוָאֲנֵעַן פִּיר אִיִּיעֵרַע קִינְדַּעַר
 אֹנֵד פֶּרוּיָאן, זָא קֶאָנְגַּט אִיהֵר
 אִיִּיעֵרַן פֶּאָטַעַר אִוִּיפִנֵּהֲמַעַן,
 אֹנֵד רִזְהֵר קֶאָסִמַּעַן:
 (כ) לֶאָסַט אִיִּךְ נִיכַט לִיִּיד
 זִיין, וְוַעֲנֵעַן אִוִּירַעַר גַּעַ
 רֶאָטַהַע: דַּעַן הָאָן בַּעֲזַטַע
 פֶּאֶן מִצְרַיִם וְאָלֵל אִוִּיעֵר זִיין:
 (כא) דִּיא קִינְדַּעַר יִשְׂרָאֵלִין
 מִדֶּאָסַעַן דִּיעוּ, יוֹסֵף נָאֵב
 אִיהֵנֵעַן וְוָאֲנֵעַן, אִוִּיף פֶּרַעֲהִין
 כַּעֲפֵהֵל: עַה נָאֵב אִיהֵנֵעַן
 אִוִּיךְ צַעֲהֵרֹנְג אִוִּיף

אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאָכְלוּ אֶת־חֶלֶב
 הָאֶרֶץ: רִבִּיעֵי יֵט וְאֶתְהָ צִוִּיתְהָ
 וְאֵת עֲשׂוּ קְהִיר־לְכֶם מִאֶרֶץ
 מִצְרַיִם עַגְלוֹת לְטַפְכֶם
 וּלְנִשְׁיֹכֶם וּנְשֵׂאתֶם אֶת־אֲבִיכֶם
 וּבֵאתֶם: וְעֵינֵיכֶם אֶל־תֵּהֶם עַל־
 כָּלֵיכֶם בִּי־טוֹב כָּל־אֶרֶץ מִצְרַיִם
 לְכֶם הוּא: כֹּה וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף עֲגָלוֹת
 עַל־פִּי פֶּרַעֲהַ וַיִּתֵּן לָהֶם צֹדֵה

לדרך

ר ש י

תרגום אונקלוס

גוֹטן נִיכַח וְלִינֵי יוֹדַע מַה נִּיכַח סוּמַס לַעֲשׂוֹתָהּ
 כִּינְטֵלָה שְׁלִין נַה דְגִיִּים: סַלֵב הָאֶרֶץ כֹּל
 סַלֵב לֶשֶׁן מִיטַב הוּא: (יט) וְאֶתְהָ נְיִיתָה
 מִפִּי לְמִיר לֵהֶם: וְאֵת עֲשׂוּ כֵךְ אִוִּיר לֵהֶם
 סַכְרַשְׁתִּי
 וְתִיתֹזן: (כ) וְעֵינֵיכֹן לֹא תִחַסַּם עַל מִינֵיכֹן אֶרֶץ מִצְרַיִם
 דִּיקֹבֹן הוּא: (כא) וְעַבְדוּ כֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּב לְהוֹן יוֹסֵף עֲגָלוֹן עַל מִינֵיכֹן דִּיקֹבֹן
 וַיִּתֵּב לְהוֹן זְנָרִין

אֶרֶץ מִצְרַיִם וְתִקְלוֹן יֵט טוֹבָא
 דְּאֶרֶץ: (יט) וְאֶתְהָ סַפְקַר דָּא עֲבִידָהּ
 סַכְרַשְׁתִּי וְלִכְזֹן מִאֶרֶץ מִצְרַיִם עֲגָלוֹן
 לְטַפְלֵיכֹן וְלְנִשְׁיֹכֵיכֹן וְתִקְלוֹן יֵט אֲבִיכֹן
 וְתִיתֹזן: (כ) וְעֵינֵיכֹן לֹא תִחַסַּם עַל מִינֵיכֹן אֶרֶץ מִצְרַיִם
 דִּיקֹבֹן הוּא: (כא) וְעַבְדוּ כֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּב לְהוֹן יוֹסֵף עֲגָלוֹן עַל מִינֵיכֹן דִּיקֹבֹן
 וַיִּתֵּב לְהוֹן זְנָרִין

לאורחא

באור

נֶאֱמַר (ר"י): חֶלֶב הָאֶרֶץ, כֹּל חֶלֶב לֶשֶׁן מִיטַב הוּא (ר"י), וְכִן אִשְׁתַּבַּח דְּלִרְעַח
 וְלִפִּי אֶת־חֶלֶב וּבַחֲרֵר הַבָּר קִרְדוּ לַעֲבֹדֵר כֹּל דְּבַר חֶלֶב ע"ד הַהֲשֵׁלָה: (יט) וְאֶתְהָ צִוִּיתְהָ
 מִפִּי לְמִיר לֵהֶם: וְאֵת עֲשׂוּ, כֵךְ אִוִּיר לֵהֶם סַכְרַשְׁתִּי הוּא (ר"י) וְכֵן פִּי ר"ע סַכְרַשְׁתִּי,
 וְהִרְקַם מִירָשׁ כִּי יוֹסֵף טוֹב מִכֹּרֵעַ שְׁלֵל יִיכִיִּי עֲגָלוֹת מִמִּצְרַיִם בְּתַנּוּחָהּ כְּדִי שְׁלֵל תַּחֲסַד הַתַּנּוּחָה
 מִמִּצְרַיִם וְלִמִּיר לֵהֶם לִי פֶּרַעֲהַ אֵף עַל פִּי אֶתְהָ נְיִיתָה נֹכַח אִוִּיר לִתְחִיךְ שִׁיקְחוּ לֵהֶם עֲגָלוֹת וְעֵשְׂתִים
 תַּנּוּחָהּ וּבְשֵׁיבֶת יִהְיוּ לֵהֶם לְשֵׂאת טַפְסֵם וּנְשֵׂיהֶם, וְיִזְכְּרוּ עַל זֶה יִהְיֶה שְׂכָחוּ לְהִלָּן וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף
 עֲגָלוֹת עַל פִּי פֶּרַעֲהַ כִּי בִלְאִי רָשׁוּת לֹא הִי יִסְבֵּל לֵת לֵהֶם עֲגָלוֹת, וְקִרְדוּ לֹא פִי הַרְשָׁבִים: קָדוּ
 לְכֶם מִאֶרֶץ מִצְרַיִם עֲגָלוֹת, כִּי כִשְׂרֵאֵה עֲגָלוֹת מוֹכְנֹת שְׁלוֹת מִאֶתְנֵי לֹא יִשְׁבֵּל כֹּל כֵּךְ שִׁיקְ
 לְדַחֲתֵי וְלִשְׁלֹן וְכֵן סוֹדָה אִחַר כֵּךְ בְּאִמְרוֹ וַיִּדְרֹ אֵת הַעֲגָלוֹת אֲשֶׁר שְׁלַח יוֹסֵף לְשֵׂאת אֹתוֹ וַיִּשְׁמַר יִשְׂרָאֵל
 אֶת־הֶם וְקִרְדוּ (ר"ע סַכְרַשְׁתִּי): (כ) וְעֵינֵיכֶם אֶל חַחֵם, וְנִתְּנָה לֶשֶׁן הַקֹּדֶשׁ לְסִמּוּךְ הַתַּנּוּחָה
 בְּרֹב חֵל הַעֵין וְחָף עַל פִּי שְׁלֵל הַתַּנּוּחָה בְּעֵין חֵלָה בְּלֵב לִפִּי כִּי לְרָשׁוּת הַעֵין תְּהִיב הַתַּנּוּחָה בְּלֵב:
 לֵאשׁ

לְדַרְךָ: כג לְכַלֵּם נָתַן לְאִישׁ
 חֲלָפוֹת שְׂמֹלֶת וּלְבִנְיָמִן נָתַן
 שְׁלֹשׁ מֵאוֹת בָּסָף וְהַמִּשׁ חֲלָפֹת
 שְׂמֹלֶת: כג וּלְאָבִיו שָׁלַח כֹּזָאֵת
 עֲשָׂרָה חֲמוּרִים נְשֵׂאִים מִמּוֹב
 מִצְרַיִם וְעֶשֶׂר אֶתְנַת נְשֵׂאֵת בָּר
 וְרַחֵם וּמְזוֹן לְאָבִיו לְדַרְךָ:
 כד וַיִּשְׁלַח אֶת־אֲחִיו וַיִּלְכוּ וַיֹּאמְרוּ
 אֱלֹהִים

אויף דיא ריווע: (כג) אַללען
 ברודערן שענקטע ער פֿער
 נער, יעדעם איין פֿאַאר
 עהרענקליידער: דעם בנימן
 אַכער, שענקטע ער דריי
 הונד ערט זיל בערשטיקע,
 אונד פֿינף פֿאַאר עהרען
 קליידער: (כג) זיינעם
 פֿאַטער שיקטע ער וויי
 אַ פֿאַלגט, צעהען עוועל
 בעלאַדען מיט דען בעוטען
 זאַכען אויז מצרים: אונד
 צעהן עולינגען בעלאַדען מיט
 געטריידע, געכאַקנעם בראַד,
 אונד אַנדערן שפּיווען, פֿיהר
 זיינען פֿאַטער, צור ריווע: (כד) בעגלייטעטע זיינע ברודער, אונד זיא ריווטען:

זיינען פֿאַטער, צור ריווע: (כד) בעגלייטעטע זיינע ברודער, אונד זיא ריווטען:
 ער שפּראַך

תרגום אונקלוס

ר ש י

לְאֹרְחָא: (כג) לְכוּלְהוֹן יְהִיב לְגַבַר
 אֲצִטְלוֹן דְּלְבוּשִׁין וּלְבִנְיָמִין יְהִיב תְּלַת
 מֵאָה סְלַעִין דְּכֶסֶף וְחֲמִשָּׂא אֲצִטְלוֹן
 דְּלְבוּשִׁין: (כג) וּלְאָבִיהִי שְׁלַח כְּדִין
 עֲסָרָא חֲמוּרִין טַעֲוִיִין פְּטוּיִב מִצְרַיִם וְעֶסֶר
 לְאָבִיהִי לְאֹרְחָא: (כד) וַיִּשְׁלַח יֵת אֲחֵיהִי וַאֲלוֹרְ וַאֲמַר

כחשתי הוא: (כג) שלח כואת כחשתי
 הוא ומהו החשבון עשרה חמורים וגו': מטוב
 מצרים מצינו בגמרא שלח לו יין יסן שדעת
 זקנים כוסה הימנה וא"ל גריסין של סול:
 כג
 עשרה חמורין טעוין פטויב מצרים ועסר
 לאביהי לאורחא: (כד) וישלח ית אחיהי ואלור ואמר

באור

(כג) לאיש, לכל איש ואיש: חלפות שמלת, הלבושים אינן כמות והפחות שמים, וא"ת
 אנטון לבושין, וכן תיב"ע, ומלת חלפת ענינו התחדשות התעורה, מענין ויחלף שולחיו
 (שם א"י ד'), והיו ענינו זוג בגדים חדשים ומשובחים הראויים להחליפם לעת הטרד:
 (כג) שלח כואת, כחשבון הוא ומהו החשבון עשרה חמורים וגו' (רש"י), והוא הבאר
 היותר מכון עם פשטות הכתו', ומה שדקדק עליו הרמב"ן ז"ל, שאינו נכון שירמוז על החשבון,
 וראה שכוונתו שהי' לו למר כזה בלשון זכר כנר הודעתיו דק' הלשון בבוא התואר צ"ל
 המתואר, להשתמש במושגל נקבה, והי' כואת כמו (וי"א פאלגט), וכן ת"א, ויב"ע תרגם
 דורון כדין: וכת' הרמב"ן שהזכיר חמורי' ואמנות כי המשא ומשאי העש הכל שלח לו והמנהג
 לשלח זכרים ונקבות כאשר עשה אביו: בר, דגן: ולחם, אטוי: ומזון, שאר דברים שהם
 מין לאדם: (כד) וישלח, כל לשון לוויה עסקל דגם, ולשון שליחות של חזר ושקל רפי:
 (הרשב"ם), ור"ע ספורטסי' ושלח את אחיו, פטרונגתן להם רשות, כמו שלחני כי עלה
 המר (שם ל"ב כ"ו), שלחוני ואלכה לאדני (שם כ"ד כ"ו), והיא השליחות שאינה של סורה
 הנאה תמיד במשקל הכבד, אף אם אין עמה לוויה, כמו וישלח את הערב (שם ח' ז'), ושלחה
 מיניו (דברים כ"ד א' וגו'), שהם לשון פטורין לפטורם וליכך לדרבם, ולכן גם פה אף שהי'
 רטון

עו איהונען, פֿירכטעם אייך
ניכט אויף דער ריזע ! :
(כח) ויא גינגען היטויף פֿאן
סערס: אונד קאמען אין דאן
לאנד כנען, עו איהרעם
פֿאטער יעקב : (כו) בעי
ריכטעטען איהם, דאס יוסף
נאך לעבע, דאס ער הערר
זיין איכער דאן גאנצע לאנד
סערס: אַלליין ער האַטטע

אלהם אל תרגונו בדרך: כסד על
ממצרים ויבאו ארץ כנען אל
יעקב אביהם: כי ויגדו לו לאמר
עוד יוסף חי וכיהויה משל
בכל ארץ מצרים ויפג לבו כי

קין צוטרויאן, (ויין הערץ וואר שוואך)

רש"י

תרגום אונקלוס

כד ולתם ומון * כתרנו ליפתן: (כד) אל
תרגונו בדרך אל תעסקו בדבר הלכה שלא
תרגו עליכם הדרך ר"ח אל תפסשו פסיעה
גסה והכניסו במוה לעיר * ולפי פאשו של
מקרא י' לומר לפי שהיו נכלמים היה דואג
שחא יריבו בדרך על דבר זכירתו להתוכח זה
עם זה ולומר על ידך נזכר אתה ספרת לאן
הרע עליו ונרמת לנו לשנאתו: (כו) וכי הוא
נשאל * ואשר הוא משל: ויפג לבו * כחלף לבו

להזן לאתתגצון באורחא: (כז) וסליקי
ממצרים ואתו לארעא דכנען לות
יעקב אביוהון: (כז) ותיארו ליה
למיטר עוד כען יוסף קיים וארי הוא
שליט בכל ארעא דמצרים והו
טליא פין על לפיה ארי

באור

רש"י יוסף שיטבו עם אביה' וכני ביתם, עכ"ל השלימות לא הי' בעבור זה, רק פערס לשלם,
ואם ירבו ישובו, לכן בא פה במשקל כבד, אבל לפי הסגולה לזכר יוסף לאהבתו חיות ולכבודו,
וכן סופר בס' הישר: אל תרגונו בדרך, רש"י פי' לפי פאשו של מקרא י' לומר לפי שהיו
נכלמים הי' דואג שחא יריבו בדרך על דבר זכירתו להתוכח זה עם זה ולומר על ידך נזכר אתה
ספרת לאן הרע עליו ונרמת לנו לשנאתו, וכן פי' הראב"ע עור' יונה, וכ"ה בס' הישר, וכן
ת"א וי"ע, ולפי' יתורגם כל"א (נאנקט אייך ניכט), אבל הרשב"ן כתב אל תרגונו בדרך
רנו לאן רתת ותנועה ויאמר כנאו ון הפחד על הריב. לברנו (שס כ"ח ס"ה), ורנו וזל
(שס ב' כ"ה), ותתתי ארנו (תבקוק ג' י'), ווייך ברנו ונחנה תשתה (יחוקל י' כ"א),
ולכן הכתב בעשי בפסוק הזה שאמר להם יוסף אל תפחדו בדרך, וכענין כי בעבור כשאת נה
ולתם ומוון ושוב מנרים כיוויהכרות יפחדו אולי בדרך בלכתם וכל זמן באובס עם כל המסס
ולא ימחרו לדבר ולכן אמר להם שילכו בנריות וימחרו לבא כמו שנאמר מהרו ועלו אל אבי ואל
יפחדו כלל בדרך כי שש עליה' שהוא המשל בכל ארץ מצרי' ופי' כל הארצות ההם בידו ומעוררו
ייראו הכל וילכו ויבאו לשלם עכ"ל, וכן פי' הרשב"ם וכתב אל תרגונו, שיתיראו כלום בדרך ופי'
לסטים כי לל' לי מכל נד, וכן רבו ואל תחטאו (תהלי' ד' ה'), היו יראים ון הקב"ה ולא תחטאו,
וכן ונתן ה' לך שם לב רנו, לחיל כתרגונו, וכן ירגון יריעות (תבקוק ג' ו'), לאן כענוה
כאלם הייתיירא, וכן רגוס בעשות (ישע' ל"ב י"א), המרגני ארץ מוקמה (איוב ט' ו'),
אבל רגוס של תרו' של דביאל ואל עורא לאן כעם, ערנב' לר לנו אל חנו של כ"ד ספרים עכ"ל,
ובל"א (ביעטרן), וכן פי' הרד"ק בשרשים שרש רנו, אבל תכרס לענין אחד שקו' הרעה
והתנוע' ון הפחד או ון הכעם, וכן מתורגם כל"א: (כו) וכי הוא משל, ועוד כי הוא
משל ועוד שזכר עומד בעק' שמים, ואל תירא מלבא חליו: ויפג לבו, כחלף לבו והלך
מלהאמין לא הי' לבו שונה אל הדברים לאן מפעין עעין בלאן עאנה וכשי מליץ הפנות (איוב

לא האמין להם: כי וידברו אליו
את כל דברי יוסף אשר דבר
אלהם וירא את העגלות אשר
שלח יוסף לשאת אתו ותחיו
רוח יעקב אביהם: חמישי

ויאמר

דען ער גרלויבטע איהנען
ניכט: (כו) זיא זאגטען איהם
אבער אללע ווארטע יוסף'ז,
דיא ער איהנען געוואגט האט
טע, ער זאהע אויך דיא
וואגען, דיא יוסף געשווקט
האטטע, איהן אויפצונעה-
מען: דא ווארד דער גיווט
איהרעו פאטערן יעקב'ז
וידער בעלעבט: אונר

תרגום אונקלוס

רש"י

ארי לא חיימין להון: (כו) וטלילו
עמיה יתדל-פתגמי יוסף די טליל
עמיהון ותוא ית עגלתא די שלח יוסף
למשל יתיה וישרת רוח קודשא על
יעקב אביהון: ואמר

והלך מלהאמין לא היה לבו טובה אל הדברים
לשון מפיגין טעמן בלשון משנה: וכמו מאין
הפוגות (איכה ג') - וריתו לא נמר (ירמי'
מ"ח) מתרגמינן וריתו' לא פג: (כו) את כל
דברי יוסף, סימן מסר להם במה הי' עוסק
כשפי' מוטו בפרשת עגלה ערופה והוא שאמר
וירא את העגלו' אשר שלח יוסף ולא נאמר אשר
שלח פרעה: ותחי רוח יעקב - שרתה עליו
שכינה

באור

ג' מ"ט), וריתו לא נמר (ירמי' מ"ח י"א), מתורגם וריתו לא פג, וכן פי' הרשב"ם, וכן
תרגם המתרגם האשכנזי, והרמב"ן פי' כל אלה מלשון ביעול ושביחה, עיין שם, וגם זה ויסג
לבו שנתבטל לבו ופסקה נשימתו כי פסקה תנועת הלב והי' כמת חיה הענין ידוע בבא השמחה
פתאים והזכר בספרי הרטאות כי לא יסבלו זה הקונים וחלושי הכס שיתעלפו רבים מהם בבא
להם שמחה כפתע פתאו' כי יהיה הלב נרסק ונפתח פתאום והחוס התולדו יונא ומתפור בסיוכו
הגוף ויאכס הלב בהתקררו והנה נפל הזקן כמת ואמר כי לא האמין להם להגיד שעמד זמן גדול
זן היום והוא שוכב דומם בעבור שלא האמין להם כי הידוע בעלמך הזה שיבעקו לו וירגילו אותו
בשמחה הריא עד שתקבע בו נחת רוח חיה טעם וידברו אליו את כל דברי יוסף אשר דבר איהם
וירא את העגלות כי היו נועקים באזניו דברי יוסף ומביאים לפניו העגלות וזו שבה רוחו אליו
וחזרה נשימתו וסיה חיה ותחי רוח יעקב אביהם ואנקלוס תרגם ושרת רוח נבאה בעבור שהדב'
חמת הוסיף זה ודרש בן במלת רוח שלא אמר ויחי יעקב אביהם ועשאו מן רוח ה' ה' עלי (ישעי'
ס"א א'), ועתה אלני ה' שלחני ורוחו (שם מ"ח י"ו), אוש אשר רוח בו (במדבר כ"ז י"ח):
(כו) וידברו אליו את כל דברי יוסף, יראה לי על דרך הפשט שלא הוגד ליעקב כל ימיו
כי אחיו מכרו את יוסף אבל חשב כי היה תועה בשדה והמוציאים אותו לקחוהו ומכרו אותו אל
זכרי' כי אחיו לא רצו להגיד לו שמתם אף כי יראו לנפשם פן יקטוף ויקללם כאשר עשה בראובן
וזמעון ולוי, ויוסף במוסרו הטוב לא רצה להגיד לו ולבדך נאמר ויטו אל יוסף לאמר אביך נוח
לפני מותי לאמר וגו' (לקטן כ"י י"ו), ואלו ידע יעקב בענין הזה היה ראוי להם שיחלו פני אביה'
בשעת לכות את יוסף מכיון כי ישא פניו ולא ימרה את דברו ולא היו בסכנה ולא יבטרו לבדות
מלבם דברים' (הרמב"ן), והרשב"ם כתב את כל דברי יוסף, שאר דברים שדבר אליהם
הכתובים למעלה שבה על נואריהם והכירו בודאי שהוא אחיהם, וגם ראה את העגלות אשר
שלח יוסף על פי פרעה, ותחי רוח יעקב, כי שאר את הדבר שסוף יוסף להיות מושל כי העגלו'
סימן

(כח) אונר ישראל שפראך ,
 עו איזט גענוג ! מיין זארהן
 יוסף לעכט נאך ! איך מוס
 הינרייזען , אונר איהן זעהען ,
 עהע איך שטערבע :

מו (ה) ישראל רייזטע אלוא ,
 מיט אללעם וואו איהם
 אנגעהערטע , אונר לאנגטע
 צו באר שבע אן : דאזעלכוס
 בראכטע ער אפפער , דעם
 גאטטע ווינען פאטערן יצחק :
 (ג) גאטט שפראך צו ישראל
 אים נאכטליכען געזיכטע ,
 שפראך נעמליך , יעקב !
 יעקב ! דיזער שפראך , היר

כח ויאמר ישראל רב עוד יוסף
 בני חי אליכה ואראנו בטרם
 אמות: מו א ויסע ישראל וקר
 אשר לו ויבא בארה שבע ויבא
 זבחים לאלהי אביו יצחק
 ויאמר אלהים לישראל
 בבראת הלילה ויאמר יעקב
 יעקב ויאמר הנני י ויאמר אנכי
 האל

בין איד : (ג) ער שפראך , איד בין דער

רש"י

תרגום אונקלוס

שכינה שפירשה עיניו : (כח) רב רב לי
 עד שמסה וקדוה הויל ועוד יוסף בני
 חי :

מו (א) בארה שבע כמו לבאר שבע
 ה"א בסוף תיבה במקום לילך
 בתחלתה : לאלהי אביו יצחק חייב אדם
 בכבוד אביו יותר מבכבוד וקט לפיכך תלה
 בייצחק ולא באברהם : (ב) יעקב יעקב לשון
 קנה

(כח) ויאמר ישראל סני לי קדושת
 קצו יוסף פרי קים אביל ואתחננה
 עדלא אימות :

מו (ה) ויגש ישראל וקרדי ליה
 ואתא לבאר שבע ורפת דקצו
 לאלקה דאבותיו יצחק : (ג) ויאמר
 לישראל בקווא דליליא ויאמר יעקב
 יעקב ויאמר הא אנא : (ג) ויאמר אנכי

באור

איך יוצאת אחרים כי אם על פי מושל כמו שפירשתי למעלה עכ"ל : (כח) רב רב לי עד
 שמסה וקדוה הויל ועוד יוסף בני חי (רש"י) , וכן ת"א סני לי קדוה , וכן ט' הרשב"ע
 והרשב"ס כתב רב , די בשנת גבי שלח האונותי אלף ודאי עוד יוסף בני חי וכו' , ואני הנמר
 שומעתי רב עוד יוסף בני חי , אתם תומרי' עד יוסף סי וכו' הוא מושל , רב לי בניה הוא עיקר
 חי אפילו אינו מושל , חלכה ודאנו בערם אמות וגו' עכ"ל , וכן מתורגם כל"א : אלך
 ואראנו , לא אמור סם כדבריו (ר"ע סטורט) , וכן בופר גם' הישר שאמר אלך ואראה
 בני בעברים ואמנה ארן כנען אשר דבר אלהים לאברהם כי לא אוכל לעבוד את ארן עולמי :
 והנה דבר ה' אליו רד מצרימה עם כל ביתך ושנסם אל תירא מרדת מצרימה כי לגיבול
 קשיק סם עכ"ל :

מו (א) לאלהי אביו יצחק , שעה סם יצחק מונח בבאר שבע כשגלה לו הקב"ה כמו
 שכתוב בפרשת אלה תולדת (לעיל כ"ו כ"ה) , ושעה גם הוא סם זכמים כמו שעה אנו
 (הרשב"ס) , ור"ע ספירט כתב לאלהי אביו יצחק , שאמר ליצחק אל תרד מצרימה (סג) :
 (ב) יעקב יעקב , קריאת הכפל לגודל שהיה קרא פעם אחר פעם לזר הנקרא , ועוד כו'
 הד"ק (בפירושו לס' בראשית) לפי שעתד כמה שנים שלא שרתה עליו רוח נבואה קרטי פניה
 כדי שיתטן כי רוח נבואה הוא שקרא